

บทที่ 5

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์

การวิจัยได้ศึกษาศักยภาพของกลุ่มในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด 2 กลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ อาศัยการวิเคราะห์และประเมินผล โดยใช้แบบจำลอง Diamond Model ของ Philips Porter และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมและท้าทายสู่ความเป็นเลิศต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกร ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) 2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) 5) รัฐบาล (Government) และ 6) เหตุสุดวิสัย หรือโอกาส (Chance) ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การเพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรอย่างสร้างสรรค์

5.1.1 กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสарัก

ผลการวิเคราะห์และประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition)

ปัจจัยในการดำเนินงาน หมายถึง สิ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องใส่เข้าไปเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1) ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources)

กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 40 กว่าครัวเรือน โดยจะทำการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ของตนเอง แบ่งเป็นกลุ่มเลี้ยงปลา จำนวนสมาชิก 40-50 คน และกลุ่มแปรรูปปลาแดดเดียว/ปลาสาม จำนวนสมาชิก 10-20 คน ในกลุ่มมีสมาชิกที่มีทักษะความชำนาญในด้านการทำเกษตรในระบบอินทรีย์ และมีสมาชิกในกลุ่มอีก 12 ราย ที่ทำการเกษตรอินทรีย์และได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการประมงที่ดี (Good Agriculture Practice, GAP) หรือ safety level (GAP) กลุ่มเกษตรกรไม่มีต้นทุนด้านแรงงาน เนื่องจากจะเลี้ยงปลาและดูแลกันเองใน

แต่ละครัวเรือน ส่วนต้นทุนในการจัดการของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ (1) ค่าวัตถุดิบ ประมาณ 5,500 บาท (2) ค่าอุปกรณ์ ทุกละ 10 บาท และ (3) ค่าสต็อกเกอร์ลากสินค้า ทุกละ 5 บาท

1.2) ทรัพยากรทางกายภาพของชุมชน (Physical resources)

ในพื้นที่จะเป็นดินประเภท ดินเหนียว ซึ่งสามารถเพาะปลูกพืชได้ทุกชนิด และพื้นที่กลุ่มเกษตรกรใกล้กับแหล่งน้ำ (แม่น้ำแม่กวัง และแม่น้ำปิง) ดังนั้น สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และที่ตั้งของพื้นที่เพาะปลูกมีความเหมาะสมในการทำการเกษตร และมีน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตร

1.3) ทรัพยากรด้านความรู้ (Knowledge resources)

กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่เชี่ยวชาญในการการผลิต การตลาด และการแปรรูป และยังมีสมาชิกกลุ่มที่เป็นอาสาสมัครด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรในชุมชน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เคยให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมด้านความรู้ ด้านการผลิต การเลี้ยงปลาในระบบอินทรีย์ และการดูแลระบบการเลี้ยงปลา จาก กรมวิชาการเกษตร สำนักงานประมง จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และเทศบาลตำบลชมพู

1.4) แหล่งเงินทุนต่าง ๆ (Capital resources)

กลุ่มเกษตรกรไม่เคยได้รับแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากหน่วยงานใด ๆ

1.5) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure resources)

พื้นที่มีถนนขนส่งสินค้าที่สะดวก ระบบสื่อสารมีทั้งระบบอินเทอร์เน็ต และสัญญาณโทรศัพท์ ที่สามารถใช้ได้ในพื้นที่กลุ่มเกษตรกร และมี webpage ของกลุ่มเกษตรกร ส่วนระบบสาธารณสุขมีน้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึงทุกพื้นที่ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับที่ดี สภาพแวดล้อมดี และบริเวณใกล้เคียงกลุ่มเกษตรกรส่วนมากจะทำเกษตรอินทรีย์

2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition)

2.1) ลักษณะความต้องการของผู้ซื้อในชุมชน/ประเทศ (Home demand composition)

โครงสร้างของสัดส่วนความต้องการสินค้า (Segment structure of demand) พบว่า สินค้าเกษตร (ปลานิลแคดเดียวและปลานิลส้ม) ของกลุ่มเกษตรกร จะขายส่งแก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทั้งหมด ในส่วนความต้องการของผู้ซื้อ มาตรฐาน และคุณภาพของสินค้า (Sophisticated and demand buyers) สินค้าเกษตรมีคุณภาพที่สูง ปลอดภัย สะอาด และมีรสชาติที่ดี มีการบรรจุภัณฑ์แบบสุญญากาศ การคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้ซื้อ (Anticipatory buyer needs) การซื้อขายจะจ่ายเป็นเงินสดให้แก่เกษตรกรทันทีที่ได้รับสินค้า

2.2) ขนาดความต้องการและรูปแบบของการเติบโต (Demand size and pattern of growth)

สินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรมีความต้องการในระดับประเทศ โดยผู้ซื้อหลัก คือ กลุ่มลูกค้าประจำรายใหญ่ โดยอัตราส่วนการเติบโตของความต้องการสินค้าอยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ทางกลุ่มไม่สามารถผลิตให้ได้จำนวนมากตามความต้องการของตลาด เนื่องจากทางกลุ่มยังไม่สามารถควบคุมปริมาณสินค้าในแต่ละรอบการผลิตได้ เพราะกลุ่มเกษตรกรใช้การเลี้ยงแบบอินทรีย์ทั้งหมด ปลาจึงเจริญเติบโตตามธรรมชาติ น้ำหนักและขนาดจึงไม่แน่นอน

2.3) ความเป็นสากลของความต้องการในประเทศ (Internationalization of domestic demand)

การเดินทางและเคลื่อนย้ายของผู้ซื้อ (Mobile or multinational local buyer) เกษตรกรจะขนส่งสินค้าเกษตร (ปลานิลแดงเดียวและปลานิลส้ม) ให้ลูกค้าด้วยตนเอง ส่วนอิทธิพลและปัจจัยที่มีต่อความต้องการในประเทศ (Influence on foreign needs) มีเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะผู้บริโภคปัจจุบันหันมาดูแลสุขภาพกันมากขึ้น และสินค้าของกลุ่มมีความน่าเชื่อถือ

3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries)

กลุ่มเกษตรกรไม่มีความได้เปรียบในอุตสาหกรรมผู้ผลิต และความได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากสินค้าของเกษตรกรมีตลาดเฉพาะ

4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry)

เป้าหมายองค์กร คือ กลุ่มเกษตรกรต้องการพัฒนาในด้านการตลาด และการพัฒนาตัวสินค้าเกษตรให้เป็นที่ต้องการของตลาดในทุกเพศทุกวัย รวมไปถึงการแปรรูปสินค้าสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าให้หลากหลาย ส่วนการแข่งขันภายในประเทศ (Domestic rivalry) กลุ่มเกษตรกรไม่ได้รับผลกระทบในประเด็นนี้

5) รัฐบาล (Government)

กลุ่มเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือกรมวิชาการเกษตร สำนักงานประมงจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และเทศบาลตำบลชมพู

6) เหตุสุดวิสัย หรือ โอกาส (Chance)

กลุ่มเกษตรกรไม่มีเหตุสุดวิสัย หรือ โอกาสใด ๆ

สรุปแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มชุมชนประมง
ครบวงจรท้องถิ่น ตำบลชมพู อำเภอสารภี คือ

(1) กลุ่มเกษตรกรชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่น ตำบลชมพู ควรมีการพัฒนาระบบ
เศรษฐกิจการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ (Agriculture Creative Economy) โดยใช้องค์ความรู้
(Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา
(Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และ
เทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ”
และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ เรียกว่า “การสร้างมูลค่า
ที่เกิดจากความคิด” เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ทันต่อยุคสมัย แต่ก็ยังคง
เอกลักษณ์ท้องถิ่นไว้ และเพิ่มฐานของผู้บริโภคที่หลากหลายขึ้นด้วย

(2) กลุ่มเกษตรกรควรมีการวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าเกษตร (ปทานิล) ของตน
ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีความแปลกใหม่ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มของ
สินค้าเกษตรในเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจะช่วยในการขยายขนาดการผลิตของเศรษฐกิจโดยรวม
ของประเทศ และยังส่งผลต่อการจ้างงาน การสร้างผลตอบแทน (กำไร) แก่ผู้ประกอบการด้วย

(3) ผู้นำชุมชน หรือผู้นำเกษตรกร ควรมีความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนา
เศรษฐกิจเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเปิดใจ
เข้าร่วมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้มี
ความรู้มาเผยแพร่แก่สมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างถูกต้อง และเกิดการพัฒนาสินค้าร่วมกันให้มี
ประสิทธิภาพสูงสุด

(4) การสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจของชุมชน จะมาจากองค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐาน
การวิจัยต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ่านหนังสือ ข่าวสาร และระบบอินเทอร์เน็ต
องค์ความรู้จากหน่วยงานที่ให้ความรู้ทั้งรัฐบาลและเอกชน นอกจากนี้เกษตรกรควรมีกระบวนการ
การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์
ความรู้และภูมิปัญญา เพื่อนำองค์ความรู้เหล่านี้มาสร้างแนวทางในการพัฒนาสินค้าเกษตรให้เกิด
ความยั่งยืนมากขึ้น

(5) การสร้างผู้สืบทอดเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ในพื้นที่ เพราะบุคลากรรุ่นใหม่จะมีความ
พร้อมในการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ และสามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ใน
การต่อยอดสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มและตลาดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

5.1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ผลการวิเคราะห์และประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition)

ปัจจัยในการดำเนินงาน หมายถึง สิ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องใส่เข้าไปเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1) ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง กลุ่มเกษตรกรเริ่มต้นมีจำนวนสมาชิก 40 คน ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 67 คน เนื่องจากเห็นต้นแบบผู้นำของกลุ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นประสบความสำเร็จ คนในชุมชนจึงเริ่มสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร โดยสมาชิกในกลุ่มที่มีทักษะและความชำนาญในด้านต่าง ๆ คือ (1) นางเครือวัลย์ เตชะบุตร มีทักษะความชำนาญในการผลิตสินค้า (2) นางนฤมล ชัยปราการ มีทักษะความชำนาญในการตรวจเช็คควบคุมมาตรฐาน QC และเช็คความเรียบร้อยของตัวสินค้าเกษตร และ (3) นางกมลวัลย์ มีทักษะความชำนาญในการออกแบบ และการทำผลิตภัณฑ์ ส่วนต้นทุนในการทำงาน ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิต โดยแบ่งเป็นค่าแรงงาน ผู้หญิง ทำข้าวแต๋น วันละ 150 บาท/คน ถ้าทำหลายอย่าง วันละ 200 บาท/คน ส่วนผู้ชาย ทำข้าวเกรียบ วันละ 300 บาท/คน และกลุ่มเกษตรกรยังมีต้นทุนในการจัดการอื่น ๆ ดังนี้ (1) ค่าน้ำ เดือนละ 100 บาท (2) ค่าไฟฟ้า เดือนละ 250 บาท (3) ค่าโทรศัพท์ เดือนละ 200 บาท (4) ค่าปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เช่น ค่าแก๊ส และค่าถุงแก้ว เป็นต้น รวมทั้งหมดประมาณ เดือนละ 21,000 บาท

1.2) ทรัพยากรทางกายภาพของชุมชน (Physical resources)

สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และที่ตั้งของกลุ่มเกษตรกรเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร ส่วนวัสดุและส่วนผสมในการผลิตสินค้าทางกลุ่มเกษตรกรจะใช้ผลผลิตทางการเกษตรของคนในชุมชน

1.3) ทรัพยากรด้านความรู้ (Knowledge resources)

กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ทั้งด้านการผลิต การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการจัดการบัญชี อีกทั้งเกษตรกรยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูป เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ขั้นตอนในการแปรรูปสินค้าเกษตรแก่ผู้ที่สนใจได้ นอกจากนี้กลุ่มยังมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรในด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการตลาด จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

องค์การอาหารและยา สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

1.4) แหล่งเงินทุนต่าง ๆ (Capital resources)

กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่เคยให้แหล่งเงินทุนสนับสนุนในการพัฒนาด้านการผลิต จาก สหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง ในเรื่องการทำข้าวเกรียบ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ในเรื่องการทำลำไยอบแห้ง กลุ่มออมทรัพย์ ในเรื่องการทำกล้วยฉาบ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องการทำข้าวแต๋น

1.5) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure resources)

พื้นที่มีถนนหนทางที่สะดวกต่อการขนส่ง มีระบบอินเทอร์เน็ต และสัญญาณโทรศัพท์ ที่สามารถใช้ได้ในพื้นที่กลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังจัดทำ webpage และ facebook ในชื่อวิสาหกิจชุมชนบ้านสันกอกเกิด เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ และจำหน่ายสินค้าเกษตร ส่วนระบบสาธารณสุขมีน้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึงพื้นที่ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับที่ดี มีทรัพยากรในการผลิตที่อุดมสมบูรณ์

2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition)

2.1) ลักษณะความต้องการของผู้ซื้อในชุมชน/ประเทศ (Home demand composition)

โครงสร้างของสัดส่วนความต้องการสินค้า (Segment structure of demand) พบว่า สินค้าเกษตรของกลุ่ม (ข้าวแต๋นหน้ารัฐพีช) จะขายส่ง ร้อยละ 100 โดยจะส่งไปขายที่โรงแรม ร้อยละ 70 ตลาด ร้อยละ 20 และขายทั่วไป ร้อยละ 10 ในส่วนความต้องการของผู้ซื้อ มาตรฐาน และคุณภาพของสินค้า (Sophisticated and demand buyers) สินค้าเกษตรของกลุ่มมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ความสวยงามของสินค้า บรรจุภัณฑ์เสมอ ถ้าหากไม่สมบูรณ์ทางกลุ่มเกษตรกรจะเปลี่ยนให้ทันที การคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้ซื้อ (Anticipatory buyer needs) จะมีเงื่อนไขในการซื้อขาย คือ จะซื้อขายเป็นเงินสด

2.2) ขนาดความต้องการและรูปแบบของการเติบโต (Demand size and pattern of growth)

สินค้าเกษตรของกลุ่มมีความต้องการในระดับประเทศ โดยผู้ซื้อหลัก คือ กลุ่มลูกค้ารายใหญ่ ซึ่งมีอัตราการเติบโตของความต้องการสินค้าอยู่ในระดับเพิ่มขึ้นปีละ ร้อยละ 10 โดยในช่วงเทศกาลสินค้าเกษตรของกลุ่มจะขายได้จำนวนที่มากกว่าปกติ

2.3) ความเป็นสากลของความต้องการในประเทศ (Internationalization of domestic demand)

การเดินทางและเคลื่อนย้ายของผู้ซื้อ (Mobile or multinational local buyer) ผู้ซื้อจะเดินทางไปซื้อสินค้าเกษตรจากผู้ขายด้วยตนเอง ส่วนอิทธิพลและปัจจัยที่มีต่อความต้องการในประเทศ (Influence on foreign needs) คือ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความมั่นใจในตัวสินค้า เพราะก่อนสั่งซื้อสินค้าลูกค้าจะเข้ามาตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อน นอกจากนี้ทางกลุ่มเกษตรกรยังได้รับใบรับรองมาตรฐาน และมีเอกสารการรับรองความสะอาด ปลอดภัยจากสาธารณสุขอีกด้วย

3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries)

กลุ่มเกษตรกรไม่มีความได้เปรียบในอุตสาหกรรมผู้ผลิต แต่มีความได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรมีตลาดหลักในขายสินค้าเกษตรของตนเอง

4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry)

เป้าหมายองค์กร คือ กลุ่มเกษตรกรต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ส่วนการแข่งขันภายในประเทศ (Domestic rivalry) มีคู่แข่งทางการตลาดมาก โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดลำปางเนื่องจากมีผู้ผลิตจำนวนมากและสินค้าเกษตรมีความหลากหลาย

5) รัฐบาล (Government)

องค์กรปกครองท้องถิ่นได้เข้ามาช่วยโดยให้งบประมาณสนับสนุนและอบรมให้ความรู้แก่ทางกลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือด้านความรู้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ องค์การอาหารและยา สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

6) เหตุสุตวิสัย หรือ โอกาส (Chance)

กลุ่มเกษตรกรไม่มีเหตุสุตวิสัย หรือโอกาสใด ๆ

สรุปแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง คือ

(1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง ควรมีการวางแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ (Agriculture Creative Economy) ที่สอดคล้องกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ เรียกว่า “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด” ทำให้สินค้าเกษตร (ข้าวแต๋น) ของกลุ่มมีความหลากหลายและมีตลาดที่กว้างขึ้น

(2) กลุ่มเกษตรกรควรมีการวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าเกษตรของตนให้มีมูลค่าเพิ่ม มีความแปลกใหม่ ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรในเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจะช่วยในการขยายขนาดการผลิตสินค้าในชุมชน และยังส่งผลต่อการจ้างงานในพื้นที่ การสร้างผลตอบแทน (กำไร) แก่สมาชิกเกษตรกรด้วย

(3) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน (กลุ่มเกษตรกร) เกิดขึ้นจากการพัฒนาสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (Product Base) ของตนในพื้นที่ การใช้วัสดุในการผลิตสินค้าจากท้องถิ่น ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ส่วน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของผลผลิตนั้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (Social Capital) ภายในชุมชน (2) ด้านการสร้างระบบเครือข่ายของชุมชนเกษตร โดยมีชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในต่าง ๆ ของสินค้าเกษตรเข้ามาส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ด้านการถ่ายทอด ต่อยอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ แก่ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานอื่น ๆ

(4) ผู้นำชุมชน หรือผู้นำเกษตรกร ควรมีความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจเกษตรอย่างสร้างสรรค์ และมีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่ตนเองอย่างจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้มีความรู้มาเผยแพร่แก่สมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างถูกต้อง

(5) องค์ความรู้เรื่อง การสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ที่เกษตรกรได้เข้าร่วมอบรม หรือศึกษา เกษตรกรควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสินค้าเกษตรของตน

(6) สิ่งสำคัญที่สุดของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบเศรษฐกิจเกษตรสร้างสรรค์ คือ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว รวมไปถึงผลผลิตทางการเกษตรหลักของชุมชนที่กลุ่มนำมาใช้ผลิตสินค้า และนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์สร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน และท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน

(7) การสร้างผู้สืบทอดการผลิตสินค้าเกษตรของกลุ่มเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ เพราะบุคลากรรุ่นใหม่มีความพร้อมในการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ และสามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มและตลาดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งหมด 7 ประเด็น ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีแนวทางในการพัฒนาในแต่ละประเด็น ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 กลุ่มเกษตรกรมีแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของกลุ่ม เกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเกษตรกร	ประเด็นที่						
	1	2	3	4	5	6	7
(1) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบล ชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี	✓	✓		✓	✓		✓
(2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตร บ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่า ตอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รวมจำนวน	2	2	1	2	2	1	2

ที่มา: จากการวิจัย

ประเด็นที่ 1 กลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ควรมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตร อย่างสร้างสรรค์ (Agriculture Creative Economy) คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเกษตรบน พื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสม ความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ เรียกว่า “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด” มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มชุมชนประมง ครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 2 กลุ่มเกษตรกรควรมีการวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าเกษตรของตนให้ มีมูลค่าเพิ่ม มีความแปลกใหม่ ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ

การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรในเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจะช่วยในการขยายขนาดการผลิตของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และยังส่งผลต่อการจ้างงาน การสร้างผลตอบแทน (กำไร) แก่ผู้ประกอบการด้วย มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน (กลุ่มเกษตรกร) เกิดขึ้นได้จากการที่ชุมชนมีการพัฒนาสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (Product Base) ของตนในพื้นที่ ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ส่วน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของผลผลิตนั้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (Social Capital) ภายในชุมชน (2) ด้านการสร้างระบบเครือข่ายของชุมชนเกษตร โดยมีชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในต่าง ๆ ของสินค้าเกษตรเข้ามาส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ด้านการถ่ายทอด ต่อยอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ แก่ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานอื่น ๆ มีจำนวน 1 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 4 ผู้นำชุมชน หรือผู้นำเกษตรกร ควรมีความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเปิดใจเข้าร่วมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้มีความรู้มาเผยแพร่แก่สมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างถูกต้อง มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 5 การสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจของชุมชน จะมาจากองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดจากฐานการวิจัยต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ่านหนังสือ ข่าวสาร และระบบอินเทอร์เน็ต องค์ความรู้จากหน่วยงานที่ให้ความรู้ทั้งรัฐบาลและเอกชน นอกจากนี้เกษตรกรควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 6 สิ่งสำคัญที่สุดของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเกษตรสร้างสรรค์ คือ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญใน

การสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน มีจำนวน 1 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

ประเด็นที่ 7 การสร้างผู้สืบทอดเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ เพราะบุคลากรรุ่นใหม่มีความพร้อมในการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ และสามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มและตลาดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น มีจำนวน 2 กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ตำบลชมพู อำเภอสารภี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรบ้านสันกอเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด คือ ประเด็นที่ 1 กลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ควรมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ (Agriculture Creative Economy) คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเกษตรบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ เรียกว่า “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด” ประเด็นที่ 2 กลุ่มเกษตรกรควรมีการวางแผนขับเคลื่อนการพัฒนาสินค้าเกษตรของตนให้มีมูลค่าเพิ่ม มีความแปลกใหม่ ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรในเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจะช่วยให้การขยายขนาดการผลิตของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และยังส่งผลต่อการจ้างงาน การสร้างผลตอบแทน (กำไร) แก่ผู้ประกอบการด้วย ประเด็นที่ 4 ผู้นำชุมชน หรือผู้นำเกษตรกร ควรมีความมุ่งมั่นและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการหาความรู้เพิ่มเติมแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเปิดใจเข้าร่วมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้มีความรู้มาเผยแพร่แก่สมาชิกหรือคนในชุมชนอย่างถูกต้อง ประเด็นที่ 5 การสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจของชุมชน จะมาจากองค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐานการวิจัยต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ่านหนังสือ ข่าวสาร และระบบอินเทอร์เน็ต องค์ความรู้จากหน่วยงานที่ให้ความรู้ทั้งรัฐบาลและเอกชน นอกจากนี้เกษตรกรควรมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอด และถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา และประเด็นที่ 7 การสร้างผู้สืบทอดเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ เพราะบุคลากรรุ่นใหม่มีความพร้อมในการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

และสามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มและตลาดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 16.67 รองลงมา คือ ประเด็นที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน (กลุ่มเกษตรกร) เกิดขึ้นได้จากการที่ชุมชนมีการพัฒนาสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (Product Base) ของตนในพื้นที่ ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ส่วน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของผลผลิตนั้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (Social Capital) ภายในชุมชน (2) ด้านการสร้างระบบเครือข่ายของชุมชนเกษตร โดยมีชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในต่าง ๆ ของสินค้าเกษตรเข้ามาส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ด้านการถ่ายทอดต่อยอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ แก่ผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานอื่น ๆ และประเด็นที่ 6 สิ่งสำคัญที่สุดของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจเกษตรสร้างสรรค์ คือ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน และท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 8.33